

CAPITOLUL I

Episcopul Sava—primul cronicar al vieții și minunilor Fericitului Ioan

Viața ortodoxă, în parohii, în mănăstiri sau în pustie, își urmează cursul normal, liniștit, în cea mai mare parte discret, fiind alcătuită din lupta zilnică a păcătoșilor care nădăjduiesc totuși în mântuirea lor. Însă, prin harul lui Dumnezeu, o parte din această viață tainică în Hristos se revelează în exemplele extraordinare ale lucrării lui Dumnezeu printre oameni și în faptele sfinte săvârșite în numele Său. Scopul acestor cronici, fie ele despre un singur sfânt sau despre un întreg popor, este să zidească sufletește și să inspire generația nouă de luptători creștini, care adesea slăbesc și sunt ispitiți să se mai destindă în lupta pentru patria lor cerească.

Ispita de a te destinde sau chiar de a renunța cu totul la lupta pentru mântuire este mare îndeosebi în vremurile noastre de slabă credință, și, pentru creștinii ortodocși, secolul acesta pare uneori mai mult o istorie a înfrângerilor, subiect de vorbă deșartă mai degrabă decât ceva vrednic de așternut pe hârtie. Unde sunt evenimentele din timpul nostru demne de un cronicar ca marele Sfânt Nestor din Peșterile de la Kiev* ?

* Cuviosul Nestor cronicarul (1050-1114), monah al Lavrei Peșterilor de la Kiev, a consemnat condițiile în care s-a întemeiat viața monahală în Rusia; în 1080 a scris o cronică

Și totuși și secolul nostru lipsit de slavă dă locuitori ai Împărăției Cerurilor și chiar eroi ai credinței. Ei nu se arată în slavă și în măreție exterioară și trebuie să te uiți cu mai multă atenție decât în secolele dinainte ca să-i găsești; însă există cu adevărat și își așteaptă și ei cronicarul.

Un astfel de cronicar al vremurilor noastre a fost răposatul Episcop Sava de Edmonton (†1973), care a fost atât de impresionat de viața Arhiepiscopului Ioan, încât și-a petrecut ultimii ani adunând materiale pentru o carte închinată în întregime acestuia. Multe dintre ele au apărut în publicația bisericească periodică *Orthodox Russia**, însă la moartea sa multe au rămas nepublicate și nu a avut posibilitatea să așeze tot ceea ce avea în ordine potrivită, după cum ar fi voit. Înainte de a muri, el a lăsat aceste materiale și cartea neterminată Frăției Sfântul Gherman din Alaska. Aceasta și-a asumat drept îndatorire sfântă să continue și să sfârșească lucrarea domniei-sale, folosindu-și toată priceperea. Cartea care a ieșit nu este o *Viață* a Arhiepiscopului Ioan, ci mai degrabă o *cronică* a cinstirii sale, a vieții sale sfinte și a minunilor săvârșite față de creștinii ortodocși din vremurile noastre. Primul volum al lucrării a fost publicat (în limba rusă) cu ocazia celei de-a zecea sărbătoriri a trecerii Arhiepiscopului Ioan la cele veșnice, cu titlul: *Cronica cinstirii Arhiepiscopului Ioan Maximovici*.

Cronica este de prețuit nu atât pentru materialul în sine pe care îl oferă, cât mai ales pentru *evaluarea* pe care o face Arhiepiscopului Ioan. Se întâmplă adesea în vremurile noastre ca adevărații drepti să-și sfârșească viața în asemenea smerenie și lipsă de slavă lumească, despre pătimirea mucenicilor Boris și Gleb, iar în 1113, celebra sa cronică privind istoria Rusiei între anii 850 și 1110 — *Nota trad.*

* *Rusia ortodoxă* (în lb. engleză) — *Nota trad.*

încât amintirea lor trece cu repeziciune în uitare, iar folosul vieților sfinte ale acestora este în mare parte pierdut pentru cei care le urmează.

De aceea, un cronicar vrednic ca Episcopul Sava îi poate aduce un mare folos Bisericii prin chiar evaluarea făcută cum se cuvine Arhiepiscopului Ioan. El nu își întemeiază această evaluare numai pe propriile păreri sau sentimente, ci și pe mărturia multor oameni vrednici de cinste. Astfel, capitole întregi sau părți din capitole sunt închinare mărturiilor despre viața sfântă a lui Vlădica Ioan aduse de Mitropolitul Filaret (cap. 20), Mitropolitul Antonie Khrapovițki (cap. 20-21), Arhiepiscopul Averchie (cap. 1), Arhiepiscopul Nikon (cap. 29), Arhimandritul Constantin (cap. 7), Episcopul Nicolae Velimirovici (cap. 13), Protoiereul Valeriu Lukianov (cap. 22), cronicarul bisericesc Nicolae Talberg (cap. 23) și (cea mai mare parte a cărții) de simpli credincioși care i-au simțit dragostea și minunile săvârșite prin rugăciunile sale. O altă parte foarte valoroasă a cărții este închinată cuvintelor din Sfinții Părinți și paralelismelor cu *Viețile Sfinților* care arată limpede sfințenia lui Vlădica Ioan.

Însă cea mai înduioșătoare parte a *Cronicii* este însăși mărturia lui Vlădica Sava. În fiecare cuvânt al său și îndeosebi în predicile despre Vlădica Ioan (cap. 2, 3, 11) se simt dragostea și venerația nemăsurate ale ierarhului mai tânăr pentru cel mai bătrân, râvna de a vesti valoarea acestuia credincioșilor, care nu-și pot permite să piardă o asemenea comoară, dar și mahnirea că în vremurile noastre, când credința și dragostea s-au răcit, nu vor fi mulți cei care îl vor înțelege sau care vor pricepe rostul unei asemenea râvne. În zelul lui pentru amintirea unui om care a fost un adevărat nebun pentru Hristos în mijlocul vieții noastre din secolul al XX-lea, o viață a calculelor și a logicii meschine (chiar și viața bisericească

că), Episcopul Sava a devenit și el nebun pentru Hristos, nepăsându-i de părerile lumii acesteia atâta vreme cât putea spune adevărul despre cineva care trăise după regulile complet diferite ale vieții duhovnicești ortodoxe.

I

Necrologul Episcopului Sava*

de Arhiepiscopul Atanasie de Argentina

Am primit trista veste că pe 30 ianuarie 1973 Episcopul Sava (Saracevici) a murit în orașul Edmonton, în Canada. Slujind ca Episcop de Edmonton din 1958, domnia-sa se retrăsese din luna septembrie a anului 1971.

Episcopul Sava s-a născut pe 22 februarie 1902, în orașul Liutavici din Iugoslavia (regiunea Belgradului). În 1923 a absolvit liceul din orașul Ceaceak-Kragujevac, apoi a intrat la Facultatea de Drept din cadrul Universității din Belgrad, ocupând după terminarea acesteia funcțiile de avocat și judecător în orașele Trelog, Ceaceak, Gnila și Belgrad. În timpul liber dintre îndatoririle sale de judecător a urmat Facultatea de Teologie din Universitatea belgradeană, pe care a absolvit-o în 1943.

Episcopul Sava era un om foarte învățat și drept. Nu se temea și nu șovăia să acuze nedreptatea și fătarnicia.

Emigrând după Al Doilea Război Mondial, a venit în Buenos Aires la începutul anului 1948 și a ajuns în curând la Episcopul Leontie din Paraguai, la mănăstirea pe care acesta o întemeiase acolo.

Episcopul Leontie l-a tuns în monahism și l-a hirotonit diacon în același an, la sărbătoarea Bunei Vestiri.

* *Nașa Strana*, Buenos Aires, nr. 1198, 6 feb. 1973.

Din Paraguai s-a întors în Buenos Aires, unde Arhiepiscopul Pantelimon de Argentina și Buenos Aires l-a hirotonit preot pe 15 august 1949 (stil vechi), de Adormirea Maicii Domnului. A fost trimis la Catedrala Sfintei Învieri din Buenos Aires.

În decembrie 1956 Episcopul Atanasie de Argentina l-a rânduit preot al Bisericii Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului din Temperley, unde a slujit până la plecarea sa la New York, în august 1958.

Prin hotărârea Sinodului episcopal al Bisericii ruse din afara Rusiei a fost rânduit Episcop de Edmonton, vicar al eparhiei Canadei. Slujba de hirotonire a avut loc în catedrala din New York, la data de 15/28 septembrie 1958.

Răposatul Episcop Sava îl venera pe Arhiepiscopul Ioan Maximovici de San Francisco și a scris câteva articole despre acesta în *Orthodox Russia*. El era, printre ierarhii Bisericii ortodoxe ruse din afara Rusiei, un arhi-păstor remarcabil prin învățătură, elocvență și prin râvna cu care a slujit Biserica.

Cu două săptămâni înainte de a muri, Episcopul Sava a scris o scrisoare unui prieten din Buenos Aires în care, printre altele, spunea: „Cât mă privește, slavă lui Dumnezeu, trăiesc liniștit. Nu aș vrea să-mi schimb rostul. Sfântul Grigorie Teologul a scris: «Căci cei care lasă tronuri nu Îl pierd pe Dumnezeu, ci vor avea un Scaun în cele de sus, mai înalt și mai sigur decât aceste scaune de aici de jos.»“

Veșnică pomenire răposatului ierarh.

II Episcopul Sava, sprijinitorul înflăcărat al renașterii duhovnicești

Cu aproximativ treizeci de ani în urmă Episcopul Sava, pe vremea aceea judecător în Iugoslavia, și-a părăsit cariera lumească și a luat calea slujirii Bisericii lui Hristos, pe deplin conștient de ceea ce făcea. Găsindu-se în străinătate după Al Doilea Război Mondial, a intrat în Biserica ortodoxă rusă din afara Rusiei și până în clipa morții a slujit acestei Biserici cu o rară dăruire și râvnă, arătându-se a fi nu numai un păstor iubitor și mult-iubit, ci și un deșteptător al conștiinței ortodoxe.

O dată devenit episcop, grija lui s-a întins spre toată acea Rusie din afara granițelor și prin paginile publicației *Orthodox Russia* a încercat să deștepte ortodocșii ruși la conștiința naturii apocaliptice a vremurilor și la cea a chemării și responsabilității lor de a fi credincioși ortodocși *conștienți*. În primii ani ai episcopatului său a îndemnat la formarea unor „Frății ale renașterii duhovnicești”, iar mai târziu a insistat în mod deosebit asupra nevoii de rugăciune sporită pentru Rusia pătimitoare. Chemările sale fierbinți au trezit câteva reacții, însă până la urmă rezultatul nu a fost prea însemnat, fără îndoială din cauza condițiilor extrem de neprielnice pentru emigranții ruși, copleșiți de grijile și ispitele lumesti.

Grija Episcopului Sava s-a extins și la noii convertiți la ortodoxie și în mod deosebit a intrat în legătură și a însuflețit mulți convertiți vorbitori de limba engleză din America și Canada.

În ultimii ani ai vieții sale, Episcopul Sava a început o altă nevoință de dragoste și râvnă și foarte probabil

pentru aceasta și-l vor aminti cel mai mult oamenii. El a înțeles printre primii ce calități duhovnicești înalte avea Arhiepiscopul Ioan Maximovici și a fost unul dintre ierarhii care s-au adunat în jurul său și l-au recunoscut drept căpetenie duhovnicească; iar când a fost nevoie l-a apărut, socotind că datorită Proniei își poate folosi cunoștințele de drept pentru a-l ajuta atunci când a fost dat în judecată pe nedrept în San Francisco.

În primele luni după ce Arhiepiscopul Ioan a trecut la cele veșnice, în 1966, au apărut în presa rusească din exil multe mărturii personale despre sfințenia și viața sa ascetică și despre ceea ce însemna el pentru diferiți membri ai turmei sale. Curând însă acestea au început să nu mai apară atât de des și era limpede că semnificația lor era limitată și în mare parte individuală și că numai ele nu ar fi putut să păstreze vie amintirea sfântului ierarh și după dispariția celor cărora le era deja cunoscut. În acel moment Episcopul Sava a început să-și publice propriul studiu despre Arhiepiscopul Ioan. El a apărut sub forma a cincisprezece articole în *Orthodox Russia*, în 1967 și 1968, și a devenit repede limpede că avea o dimensiune și un scop aparte. În locul unor amintiri separate, limitate, episcopul oferea o colecție de mărturii personale, alese și verificate cu grijă, rânduite în așa fel, încât să evidențieze diferite trăsături și aspecte al vieții și sfințeniei lui Vlădica Ioan. Mai mult, Episcopul Sava, care avea mare dragoste pentru Sfinții Părinți și îi cunoștea foarte bine (la moartea sa a lăsat o colecție de texte patristice întocmită de el însuși), a presărat printre aceste mărturii citate din viețile și scrierile Sfinților Părinți, pentru a arăta lămurit întreaga tradiție ortodoxă de sfințenie, în care Vlădica Ioan își avea locul său anume.

În aceste articole Episcopul Sava analizează și fixează în contextul patristic aspecte ale sfințeniei lui Vlădi-

ca Ioan, ca vindecările și exorcizările lui minunate; asceza sa aspră și puținătatea somnului; arătările sale în vise după moarte; înainte-vederea; întâmplări impresionante, ca cea cu focul care s-a făcut văzut odată, pe când slujea Sfânta Liturghie; prigoana aprigă pe care a suferit-o; și chiar și acel lucru pe care încă foarte puțini i-l prețuiesc, poate fiindcă aproape niciodată până la el acest fel de sfințenie nu a aparținut unui asemenea rang ierarhic: nebunia pentru Hristos. În articolele sale, Episcopul Sava le-a oferit de fapt ortodocșilor un curs de educație patristică și prin aceasta poate a semănat seminte care până la urmă vor aduce roade mult mai bogate decât toate celelalte vrednice de laudă străduințe ale sale pentru renașterea duhovnicească.

Comentariile Episcopului Sava despre Vlădica Ioan sunt revelatoare și semnificative. El consemnează într-unul dintre articole: „Scriu despre Vlădica Ioan și cumva în sufletul meu totul devine plăcut. Nu aș vrea să se piardă nici o informație însemnată despre el.“ (*Orthodox Russia*, 1967, nr. 16). Era tot timpul uluit de minunea unei asemenea sfințenii în lumea de astăzi: „Ce mare putere se arăta în acest trup mic, subțire ! Ce râvnă și duh arzător apostolice ! Și, în general, ce minune a lumii contemporane era !“ (*O.R.*, 1967, nr. 6). Uneori mustră împietrirea simțurilor și indiferența ortodocșilor: „O, ce mare drept și rugător am avut și nu am știut să-l prețuim !“ (*O.R.*, 1967, nr. 7).

Pentru el Vlădica Ioan este mai viu și mai accesibil după moarte decât înainte: „O minune nemaivăzută: Vlădica, chiar și după moarte, își mângâie turma, pe cei ce îl cinstesc și pe toți cei ce vin la mormântul său.“ (*O.R.*, 1967, nr. 14). Episcopul Sava îl compară față pe Vlădica Ioan cu marii sfinți din trecut și îl așază în mijlocul lor: „Și așa, în acea vreme era Sfântul Simeon

Stâlpnicul [care scotea demonii], iar acum Vlădica Ioan. Aceea era în vremurile vechi, dar acum este în vremea noastră. Puterea lui Dumnezeu, ca prin sfântul Stâlpnic, așa și acum prin Vlădica Ioan, a lucrat și a scos afară duhul rău al chinuitului. *Minunat este Dumnezeu întru Sfinții Lui, Dumnezeul lui Israel.*“ (*O.R.*, 1967, nr. 17).

S-ar putea ca Episcopul Sava să fi văzut în Vlădica Ioan cheia renașterii duhovnicești, pentru care se trudea el; fără îndoială vedea în proslăvirea lui un izvor de mare putere duhovnicească pentru credincioși. Într-unul dintre articolele sale din *Orthodox Russia* (*O.R.*, 1967, nr. 19), Episcopul Sava a atras atenția asupra faptului puțin cunoscut că cel care în mare măsură a pornit canonizarea Sfântului Ioan din Kronstadt de către Biserica rusă din afara granițelor Rusiei a fost un ierarh sârb, Episcopul Nicolae Velimirovici, care s-a gândit că după Primul Război Mondial venise deja vremea pentru acest lucru, astfel încât în anii 1930 erau scrise și publicate pentru folosința personală a credincioșilor o slujbă și un acatist închinat Sfântului Ioan; însă formarea comisiei de canonizare (condusă de Arhiepiscopul Ioan) și, în cele din urmă, chiar canonizarea din 1964 s-au datorat mai ales scrisorii sale adresate Mitropolitului Anastasie în 1952. Iar acum tot un ierarh sârb, Episcopul Sava—care însă a avut o dăruire pentru Biserica rusă și pentru poporul rus neîntrecută nici măcar de ierarhii ruși ! —, a dat primul impuls pentru canonizarea, la vremea hotărâtă de Dumnezeu, a Arhiepiscopului Ioan, un eveniment căruia îi pune temelie și pentru care îi pregătea pe ortodocși. Astfel a devenit el însuși un capitol din viața și proslăvirea Arhiepiscopului Ioan !

La moartea sa, care s-a petrecut de sărbătoarea unuia dintre iubiții săi Sfinți Părinți din care cita tot timpul, Sfântul Antonie cel Mare, Episcopului Sava i-au rămas